

Hoạt động giám sát thông qua chất vấn và trả lời chất vấn của Hội đồng nhân dân cấp tỉnh ở một số tỉnh khu vực Tây Bắc hiện nay

ThS. NGUYỄN MAI THÚY

Trường Chính trị tỉnh Lào Cai; Email: thanhtrucdv@gmail.com

Tóm tắt: Chất vấn là một hình thức giám sát quan trọng tại kỳ họp, thể hiện quyền lực và tính dân chủ của cơ quan dân cử tại địa phương. Trong những năm qua thông qua hoạt động chất vấn và trả lời chất vấn tại kỳ họp Hội đồng nhân dân (HĐND) cấp tỉnh tại một số tỉnh Tây Bắc (thực tiễn tại tỉnh Lào Cai, Yên Bái, Lai Châu) đã tập trung giải quyết được những vấn đề dư luận và nhân dân tại các địa phương quan tâm, góp phần tháo gỡ khó khăn, ổn định và phát triển kinh tế - xã hội.

Từ khóa: hoạt động giám sát, chất vấn, trả lời chất vấn, Hội đồng nhân dân, Tây Bắc.

1. Một số vấn đề lý luận về hoạt động chất vấn và trả lời chất vấn của Hội đồng nhân dân cấp tỉnh

Chất vấn là hoạt động giám sát đặc biệt quan trọng, thể hiện quyền lực của cơ quan dân cử ở địa phương. Tại kỳ họp, chất vấn là nội dung thu hút được sự quan tâm của đông đảo nhân dân. Thông qua chất vấn, các đại biểu thể hiện trách nhiệm của mình đối với cử tri. Đồng thời, qua việc trả lời chất vấn, xác định rõ trách nhiệm của các cơ quan chức năng.

Dưới góc độ thực hiện chức năng giám sát của HĐND, quyền chất vấn được xem là một trong những hình thức giám sát quan trọng nhất, thể hiện năng lực, trách nhiệm và hiệu quả hoạt động của người đại biểu HĐND. Thực chất hoạt động chất vấn là việc đại biểu HĐND cấp tỉnh đưa ra câu hỏi chất vấn cho các đối tượng bị chất vấn, nội dung của câu hỏi này thường xoay quanh các vấn đề nóng bỏng mà nhân dân địa phương quan tâm thuộc lĩnh vực quản lý trực tiếp hoặc có liên quan đến đối tượng bị chất vấn.

Việc trả lời chất vấn tại phiên họp toàn thể của HĐND được thực hiện theo trình tự: Người bị chất vấn trả lời trực tiếp, đầy đủ về các nội dung mà đại biểu HĐND đã chất vấn và xác định rõ trách nhiệm, biện pháp khắc phục. Đại biểu HĐND có thể nêu câu hỏi liên quan đến nội dung đã chất vấn. Sau khi nghe trả lời chất vấn, nếu đại biểu HĐND không đồng ý với nội dung trả lời thì có quyền đề nghị HĐND tiếp tục thảo luận tại phiên họp đó hoặc đưa ra thảo luận tại phiên họp khác hoặc kiến nghị HĐND xem xét trách nhiệm của người bị chất vấn. HĐND ra nghị quyết về việc trả lời chất vấn và trách nhiệm của người bị chất vấn khi

xét thấy cần thiết.

Như vậy, hoạt động chất vấn và trả lời chất vấn là hình thức giám sát quan trọng của HĐND các cấp nói chung và cấp tỉnh nói riêng. Chất lượng giám sát có được nâng cao hay không phụ thuộc rất nhiều vào hoạt động này. Đồng thời, đây là hình thức giám sát được nhiều cử tri quan tâm theo dõi nhất.

Điều 96 Luật Tổ chức chính quyền địa phương 2015 quy định: Đại biểu HĐND có quyền chất vấn Chủ tịch Ủy ban nhân dân (UBND), Phó Chủ tịch UBND, Ủy viên UBND, Chánh án Tòa án nhân dân, Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân cùng cấp. Người bị chất vấn phải trả lời về những vấn đề mà đại biểu HĐND chất vấn.

Trong thời gian HĐND họp, đại biểu HĐND gửi chất vấn đến Thường trực HĐND cùng cấp. Người bị chất vấn phải trả lời trước HĐND tại kỳ họp đó. Trong trường hợp cần điều tra, xác minh thì HĐND có thể quyết định cho trả lời tại kỳ họp sau của HĐND hoặc cho trả lời bằng văn bản gửi đến đại biểu đã chất vấn và Thường trực HĐND.

Trong thời gian giữa hai kỳ họp HĐND, chất vấn của đại biểu HĐND được gửi đến Thường trực HĐND cùng cấp để chuyển đến người bị chất vấn và quyết định thời hạn trả lời chất vấn.

2. Thực trạng hoạt động giám sát thông qua chất vấn và trả lời chất vấn của Hội đồng nhân dân cấp tỉnh ở một số tỉnh khu vực Tây Bắc

Tại tỉnh Yên Bái, hoạt động chất vấn, trả lời chất vấn tại các kỳ họp được đổi mới về nội dung và hình thức. Trong nhiệm kỳ 2016 - 2021, đã có 65 ý kiến chất

vấn của các đại biểu HĐND tỉnh đối với Chủ tịch, các Phó Chủ tịch Ủy ban nhân dân và thủ trưởng các cơ quan chuyên môn thuộc Ủy ban nhân dân tỉnh. Số lượng đại biểu tham gia chất vấn tại các kỳ họp ngày càng tăng; chất lượng chất vấn được nâng lên rõ rệt; hình thức chất vấn theo hướng □ hỏi nhanh, đáp gọn □ có trọng tâm, trọng điểm. Các ý kiến chất vấn đã đi vào những vấn đề cụ thể, bức xúc mà cử tri và dư luận xã hội quan tâm. Ví dụ, tại kỳ họp thứ 8, các đại biểu đã tập trung chất vấn Giám đốc Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn về vốn hỗ trợ phát triển các mô hình sản xuất và sản phẩm nông, lâm nghiệp, thủy sản đối với các sản phẩm chủ lực theo Đề án tái cơ cấu ngành Nông nghiệp của tỉnh⁽¹⁾. Việc trả lời chất vấn, trả lời ý kiến kiến nghị của cử tri tại các kỳ họp được thực hiện nghiêm túc; các sở ngành đã trả lời ngắn gọn, đánh giá rõ kết quả đạt được, nêu rõ nguyên nhân của những khó khăn vướng mắc, đưa ra các giải pháp cụ thể thực hiện hiệu quả các vấn đề chất vấn. Các phiên chất vấn đều được truyền hình trực tiếp trên Đài Truyền hình của tỉnh để cử tri và Nhân dân theo dõi. Sau mỗi kỳ họp, Thường trực chỉ đạo các Ban của HĐND và các Tổ đại biểu HĐND tỉnh theo dõi, đôn đốc việc thực hiện các ý kiến chất vấn, đồng thời yêu cầu Ủy ban nhân dân tỉnh báo cáo kết quả giải quyết các ý kiến chất vấn bằng văn bản.

Đại biểu HĐND tỉnh Lào Cai thực hiện giám sát tại kỳ họp thông qua quyền chất vấn. Các ý kiến chất vấn của đại biểu đều trên cơ sở kiến nghị của cử tri, thông qua hoạt động giám sát. Trong nhiệm kỳ, đã có 49 ý kiến chất vấn của các đại biểu HĐND tỉnh⁽²⁾ đối với UBND tỉnh và giám đốc một số sở, ngành; nội dung chất vấn chủ yếu về lĩnh vực giao thông, xây dựng, tài nguyên môi trường, nông lâm nghiệp, các vấn đề xã hội như tiến độ triển khai một số công trình dự án, đường giao thông, ô nhiễm môi trường, hồ sơ địa chính, dữ liệu quản lý đất đai, việc cấp giấy chứng nhận quyền sử dụng đất, đào tạo nghề, giải quyết việc làm và việc triển khai chính sách hỗ trợ sản xuất nông lâm nghiệp... Cụ thể, tại kỳ họp thứ 8, đại biểu thuộc Tổ đại biểu HĐND tỉnh tại huyện Văn Bàn chất vấn Giám đốc Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Lào Cai về tình trạng bạo lực gia đình, xâm hại trẻ em, ly hôn trên địa bàn tỉnh Lào Cai gia tăng; trách nhiệm cũng như giải pháp của ngành đối với thực trạng này? Tại kỳ họp thứ 9, đại biểu Tổ đại biểu HĐND tỉnh tại huyện Si Ma Cai đề nghị Giám đốc Sở Tài nguyên và Môi trường tỉnh Lào Cai giải trình về nội dung: Việc đo vẽ bản đồ, lập hồ sơ địa chính và cấp giấy chứng nhận quyền sử dụng đất cho nhân

dân một số xã trên địa bàn huyện Si Ma Cai đến nay vẫn chưa thực hiện xong; đề nghị làm rõ nguyên nhân dẫn đến việc chậm trễ, phương án giải quyết trong thời gian sắp tới? Đại biểu Tổ đại biểu HĐND tỉnh tại huyện Bát Xát đề nghị Giám đốc Sở Giáo dục và Đào tạo tỉnh Lào Cai giải trình về quy định mức hỗ trợ tiền ăn; hỗ trợ học phẩm và sách giáo khoa cho trẻ mẫu giáo 5 tuổi và học sinh phổ thông ở các xã khu vực III và các thôn đặc biệt khó khăn trên địa bàn?... Qua hoạt động chất vấn cho thấy, những nhóm vấn đề được đại biểu HĐND tỉnh lựa chọn là xác đáng, phù hợp với thực tế, là nhóm vấn đề đang được cử tri quan tâm; không khí chất vấn sôi nổi, dân chủ, thẳng thắn mang tính xây dựng. Đại biểu HĐND tỉnh đã thể hiện tinh thần làm việc nghiêm túc, chất vấn ngắn gọn, rõ ràng; các đại biểu HĐND đã tranh luận, thẳng thắn chỉ ra những hạn chế, yếu kém, đề nghị làm rõ trách nhiệm và yêu cầu có giải pháp khắc phục; lãnh đạo các sở, ngành đã trả lời thẳng vào vấn đề được hỏi, giải trình làm rõ nhiều vấn đề đại biểu nêu, đưa ra giải pháp và hướng khắc phục những hạn chế, bất cập; Chủ tịch UBND tỉnh đã dành thời gian báo cáo, giải trình làm rõ thêm những vấn đề thuộc trách nhiệm của UBND tỉnh.

Hoạt động chất vấn và xem xét trả lời chất vấn tại kỳ họp HĐND tỉnh Lai Châu tiếp tục được quan tâm, nội dung chất vấn tập trung vào những vấn đề lớn, được đông đảo cử tri và Nhân dân quan tâm. Tại kỳ họp thường kỳ của HĐND tỉnh đã có 39 lượt đại biểu chất vấn lãnh đạo UBND tỉnh và thành viên UBND tỉnh về tiến độ của một số công trình giao thông, quản lý các công trình cấp nước sinh hoạt, về giải pháp khảo nghiệm, sản xuất, chất lượng các loài giống phục vụ sản xuất nông nghiệp; vấn đề chậm tiến độ đối với một số công trình, dự án □ Đơn cử tại kỳ họp thứ 4, đại biểu đã chất vấn Giám đốc Sở Giao thông vận tải về việc thu tiền xử phạt đối với xe tải không có biên bản xử phạt và biên lai thu tiền⁽³⁾. Tại kỳ họp 15, đại biểu thuộc Tổ đại biểu huyện Sìn Hồ chất vấn lãnh đạo UBND tỉnh về lý do các tiêu chí thuộc Chương trình Mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới đạt thấp⁽⁴⁾ □ Chất lượng chất vấn và trả lời chất vấn được nâng lên, lập luận chặt chẽ. Bên cạnh vấn đề chất vấn của đại biểu, chủ tọa điều hành theo hướng tăng cường truy vấn, tạo không khí dân chủ, thẳng thắn, nghiêm túc, làm rõ trách nhiệm và giải pháp khắc phục, kết luận rõ ràng.

Bước sang nhiệm kỳ 2021 - 2026, Thường trực HĐND tỉnh Lào Cai, Yên Bái, Lai Châu tiếp tục chỉ đạo thực hiện tốt hoạt động chất vấn. Cụ thể, từ việc

lựa chọn nội dung và danh sách người được chất vấn đến công tác điều hành phiên chất vấn; thời gian dành cho hoạt động chất vấn và trả lời chất vấn được bố trí thỏa đáng, tùy vào thời lượng của kỳ họp, phiên chất vấn cấp tỉnh được truyền hình trực tiếp trên Đài Phát thanh và Truyền hình tỉnh thu hút được cử tri và Nhân dân quan tâm theo dõi. Qua hoạt động chất vấn, giải trình tại các kỳ họp, những vấn đề được đại biểu lựa chọn để chất vấn, giải trình là đúng và phù hợp với thực tế, nguyện vọng chính đáng của cử tri, nội dung trả lời cơ bản đầy đủ, thẳng thắn và được cử tri đánh giá cao.

3. Một số nhận xét về hoạt động giám sát thông qua chất vấn và trả lời chất vấn của Hội đồng nhân dân cấp tỉnh ở một số tỉnh Tây Bắc hiện nay

Một trong những đổi mới trong hoạt động chất vấn là hoạt động sau chất vấn. Sau các phiên chất vấn, Thường trực HĐND các tỉnh đều kịp thời ban hành thông báo kết luận của chủ tọa phiên chất vấn, trong đó giao trách nhiệm, nhiệm vụ cụ thể cho từng cơ quan, đơn vị, cá nhân liên quan trong việc giải quyết những vấn đề mà đại biểu HĐND tỉnh đã chất vấn tại kỳ họp; yêu cầu rõ thời gian báo cáo kết quả giải quyết. Ngoài ra, Thường trực HĐND tỉnh còn thường xuyên theo dõi, đôn đốc và giám sát việc giải quyết đối với cơ quan chức năng hoặc người bị chất vấn, đồng thời yêu cầu báo cáo kết quả tại kỳ họp tiếp theo. Do đó hầu hết vấn đề chất vấn được giải quyết kịp thời, đúng quy định của pháp luật. Cụ thể tại tỉnh Lai Châu, sau kết luận của phiên chất vấn, UBND tỉnh chỉ đạo các sở, ban, ngành tổ chức thực hiện có hiệu quả các Nghị quyết của HĐND tỉnh về phát triển nông nghiệp, xây dựng nông thôn mới tỉnh Lai Châu giai đoạn 2016-2020; việc xây dựng thương hiệu nông sản hàng hóa của tỉnh (gạo séng cù Than Uyên); việc tham mưu điều chỉnh, thu hồi đất đã giao cho các doanh nghiệp để trồng rừng nhưng chưa thực hiện và chi trả tiền dịch vụ môi trường rừng cho nhân dân huyện Tam Đường; việc chậm chi trả kinh phí chăm sóc sức khỏe ban đầu cho học sinh phổ thông, học sinh mầm non tại các huyện: Mường Tè, Sìn Hồ, Phong Thổ; khắc phục tình trạng khai thác khoáng sản trái phép diễn ra tại một số huyện trên địa bàn tỉnh; khắc phục tình trạng cạnh tranh không lành mạnh giữa các công ty, doanh nghiệp, hợp tác xã trong thu mua chè tươi làm nguyên liệu,... Tại tỉnh Yên Bái, qua giám sát, thẩm tra cho thấy, ngay sau kỳ họp HĐND tỉnh, UBND tỉnh đã chỉ đạo, phân công cho các cơ quan, đơn vị, địa phương chủ trì hoặc phối hợp thực hiện các cam kết trả lời chất vấn trước HĐND tỉnh. Một số nội dung đã được

giải quyết dứt điểm hoặc có chuyển biến tích cực, được đại biểu HĐND tỉnh và cử tri ghi nhận như: việc xe tải phóng nhanh, vượt ẩu lưu thông trên tuyến quốc lộ 70 và xe tải chở quá tải trọng trên tuyến tỉnh lộ 172 (đoạn Hợp Minh - Mỹ); tình trạng thanh, thiếu niên tụ tập, đua xe trái phép, lạng lách đánh võng gây mất trật tự, an toàn giao thông; giải quyết những khó khăn, vướng mắc trong công tác đào tạo nghề, giải quyết việc làm; đẩy nhanh tiến độ xây dựng khu tái định cư tập trung, bố trí tái định cư khẩn cấp cho các hộ bị ảnh hưởng của thiên tai do lũ ống, lũ quét, sạt lở đất đặc biệt tại huyện Trấn Yên và Mù Cang Chải; xây dựng các khu tái định cư tập trung, xen ghép phù hợp với xây dựng nông thôn mới, đô thị văn minh hướng tới xây dựng khu dân cư kiểu mẫu; giải quyết kịp thời phân bổ vốn, giải ngân và thực hiện nội dung hỗ trợ phát triển sản xuất, đa dạng hóa sinh kế, nhân rộng mô hình giảm nghèo; điều chỉnh, bổ sung Hướng dẫn thực hiện Nghị quyết số 13/2020/NQ-HĐND ban hành một số chính sách đặc thù hỗ trợ sản xuất nông nghiệp năm 2020 để ứng phó với dịch bệnh Covid-19 và Nghị quyết số 08/2020/NQ-HĐND thông qua Đề án hỗ trợ nhà ở cho hộ gia đình người có công với cách mạng và hộ nghèo đặc biệt khó khăn về nhà ở trên địa bàn tỉnh Yên Bái năm 2020./.

(1) Năm 2017, một số địa phương thực hiện vượt chỉ tiêu kế hoạch UBND tỉnh giao về vốn hỗ trợ phát triển các mô hình sản xuất và sản phẩm nông, lâm nghiệp, thủy sản đối với các sản phẩm chủ lực theo Đề án tái cơ cấu ngành Nông nghiệp của tỉnh, nhưng thủ tục thanh toán cho các địa phương, trực tiếp là các tổ chức, hộ gia đình thực hiện hoàn thành vượt kế hoạch vốn giao rất chậm, nhiều cử tri bức xúc. Đề nghị đồng chí Giám đốc Sở NN và PTNT cho biết nguyên nhân và biện pháp khắc phục trong thời gian tới.

(2) Từ kỳ họp thứ 2 đến kỳ họp thứ 16, có tổng số 49 ý kiến chất vấn của các đại biểu HĐND tỉnh. 100% ý kiến chất vấn đã được các cơ quan chức năng của tỉnh tiếp thu, báo cáo giải trình tại kỳ họp và trả lời bằng văn bản.

(3) Theo phản ánh của cử tri huyện Phong Thổ về việc Đội Thanh tra giao thông thuộc Sở Giao thông vận tải tỉnh Lai Châu đang thực hiện nhiệm vụ tại huyện Phong Thổ có thu tiền xử phạt vi phạm đối với xe tải không có biên bản xử phạt, không có biên lai thu tiền nộp phạt (Mức thu từ 1.000.000 đồng đến 3.000.000 đồng). Đề nghị quý Sở trả lời: Sự việc trên xử lý như vậy có đúng pháp luật không? Hướng xử lý của ngành đối với sự việc trên?

(4) Chương trình nông thôn mới, dự ước đến hết năm 2020, các xã trong tỉnh đạt nông thôn mới là 38 xã, chiếm tỷ lệ 40,4% tổng số xã, dự kiến đạt kế hoạch, song một số xã được công nhận nông thôn mới nhưng hiện nay một số tiêu chí vẫn còn đạt thấp. Bình quân tiêu chí nông thôn mới đạt 15,5 tiêu chí/xã như vậy là còn thấp. Đề nghị UBND tỉnh làm rõ tính bền vững của việc thực hiện xây dựng nông thôn mới trên địa bàn tỉnh, đặc biệt là đối với các xã đã đạt và việc duy trì các tiêu chí đã đạt?.